



פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה

תגובה ראשונית להצעות חוק בעניין מיסוי תרומות זרות והרחקת סטודנטים

"תומכי טרור" ממוסדות לימוד

הופץ ביום 24.5.2023*

ביום א' הקרוב יעלו בוועדת השרים לחקיקה שתי הצעות חוק אשר פוגעות באופן קשה בזכויות יסוד, ובשל פגיעתן החמורה בעקרונות דמוקרטיים בסיסיים יש לראותן כחלק מההפיכה המשטרית לכל דבר ועניין.

ההצעה הראשונה היא ההצעה לתיקון פקודת מס ההכנסה, שעיקרה מיסוי בגובה של 65% לכל תרומה לעמותה ישראלית מ"יישות מדינית זרה", וכן שלילת מעמדן של עמותות אלה כמוסדות ללא כוונת רווח לצרכי תרומות מישראל. עמדת פורום המרצים ות למשפטים למען הדמוקרטיה היא כי חוק כזה מנוגד למושכלות יסוד של המשטר הדמוקרטי, ולא בכדי חוקים דומים חוקקו בשנים האחרונות במדינות אוטוריטריות כגון רוסיה.

* אנחנו, חברות וחברים בפורום מרצות ומרצים למען הדמוקרטיה, בעלי עמדות אקדמיות שונות לגבי פרטי הרפורמות השונות שהציעה הממשלה ה-37 לשינוי שיטת המשטר בישראל. לפיכך, ניירות העמדה או חומרים מקצועיים אחרים המופקים על ידינו משקפים את העמדה הרווחת בקרב החברים, גם אם אינם על דעת כולם. עם זאת, אנו מאוחדים בדעה כי יש במכלול ההצעות של הממשלה – שעניינן מתקפה חסרת תקדים בחומרתה על עצמאות השפיטה, היעוץ המשפטי, המשטרה, הצבא, והשידור הציבורי – כדי לפגוע באופן חמור בשלטון החוק ובאופייה הדמוקרטי של ישראל. לפיכך, חברנו לפורום זה כדי להעמיד לרשות הציבור את חוות דעתנו המקצועית בשעה הרת גורל זו. רשימת חברות וחברי הפורום מתפרסמת באתר הפורום, שם גם מופיעים כל ניירות העמדה מטעמנו: <https://lawprofsforum.org>. עקבו אחרינו בטוויטר <https://twitter.com/lawprofsforum>. ליצירת קשר lawprofessorsforum@gmail.com

הגבלת תרומות לחברה האזרחית חמורה בפני עצמה, אך הצעה זו פוגענית במיוחד בשל העובדה שחובת תשלום המס לא תחול על תרומות של גורמים פרטיים זרים. כידוע, מיליארדרים מחו"ל (בחלקם אנונימיים) תורמים בשנים האחרונות סכומי עתק לארגוני ימין ולאמצעי תקשורת, המשפיעים באופן עמוק על השיח הציבורי בישראל. הצעת החוק נוסחה באופן שנועד לפגוע בעמותות המזוהות על ידי הממשלה עם הגנה על הדמוקרטיה הישראלית. זו פגיעה קשה ופסולה בשוויון בחופש הביטוי.

ככל שתכלית ההצעה היא מניעת השפעה זרה על השיח הציבורי בישראל, אין כל שוני רלוונטי בין תרומה מדינתית לבין תרומה פרטית. להיפך, תרומות מדינתיות שקופות הרבה יותר מתרומות של מיליארדרים עלומים שאיש אינו מכיר את מניעיהם. זאת ועוד, תרומות מדינתיות ניתנות על פי קריטריונים מקצועיים, מאפשרות עצמאות לגוף הנתרם, ומצויות תחת פיקוח מתמיד.

המדינות התורמות לארגוני זכויות האדם בישראל הן מדינות ידידותיות לישראל, אשר משתתפות אף במימון קרנות מחקר, תרבות ועוד. למיסוי התרומות שלהן עלולות להיות השלכות בינלאומיות חמורות. אנו סבורים לפיכך שהצעת חוק זו, שנועדה לפגוע בארגונים המזוהים עם האופוזיציה לממשלת נתניהו, כחלק ממאמץ נרחב יותר לביצור השלטון במסגרת ההפיכה המשטרית, היא בלתי חוקתית ועל ועדת השרים לענייני חקיקה לדחותה.

הצעת החוק השנייה עניינה הרחקת סטודנטים "תומכי טרור" ממוסד לימוד אקדמי ו"פירוק תאים תומכי טרור". תחת הכסות של לחימה בטרור, מבקשת הצעת החוק לפגוע בחופש הביטוי וההתארגנות של סטודנטים, לצד פגיעה בחופש האקדמי של המוסדות האקדמיים בישראל. ההצעה קובעת כי הבעת תמיכה במאבק מזוין של מדינת אויב או של ארגון טרור או הבעת תמיכה במעשה טרור תביא להרחקת סטודנט מלימודים לתקופה של 30 יום ואם יבצע את העבירה שוב, יורחק לצמיתות ואף תישלל ממנו ההכרה בתואר אותו למד מחוץ לישראל למשך תקופה של חמש שנים. בלב החוק לא עומד החשש מפני "תמיכה בטרור" במוסדות השכלה גבוהה, שכן המשפט הפלילי ממילא מעניק למדינה כלים להתמודד עם התנהגויות אלה, אלא האיסור על הנפת דגל פלסטיין.

הצעת החוק פוגעת פגיעה קשה בחופש הביטוי, באמצעות זיהוי של בעיה מדומה. אין במוסדות להשכלה גבוהה תמיכה בטרור. הנפת הדגל הפלסטיני נועדה לבטא את הזהות הלאומית-אתנית של העושים זאת או תמיכה בשאיפה של העם הפלסטיני לעצמאות, ביטויים שמשטר דמוקרטי חייב לאפשר להפיץ. בדברי ההסבר נטען כי המסגרת החוקית הקיימת לא מספקת כלים למוסדות אקדמיים לפעול מול תמיכה בטרור, ובאותה נשימה טוענת כי המוסדות שותקים מול התנהגות זו. דברים אלה הנם מופרכים. תפקידו של מוסד אקדמי הוא לא להתמודד עם תמיכה בטרור. זה תפקידה של המשטרה. הצעת החוק מבקשת אפוא לצנזר ביטוי אך מהסיבה שתוכנו אינו נושא חן בעיני השלטון, ובתוך כך לכפות על המוסד האקדמי לנקוט אמצעים נגד הסטודנט, ובכך לפגוע בעצמאות המוסד ובחופש האקדמי, בניגוד לסעיף 15 לחוק המועצה להשכלה גבוהה.

הצעת החוק חמורה במיוחד משום שהיא מסמנת את מוסדות ההשכלה הגבוהה, זירה שמטרתה להציג עמדות ביקורתיות ושיח פתוח וחופשי, כאיום בו יש לטפל. בכך הצעת החוק מצטרפת למאמצים במדינות אוטוקרטיות,

בין היתר הונגריה ופולין, להצר את צעדיהם של מוסדות אקדמיים אך בשל התכנים הביקורתיים המושמעים בהם.

הצעות אלה משמען ריסוקו של חופש הביטוי בישראל, סימון אויבים, והכל במטרה לבצר את כוחה של הממשלה תוך צמצום המרחב הציבורי. יש להתנגד להצעות אלה. אין להן מקום במדינה דמוקרטית.